

УДК 7.032(32):72

ДАВНЬОЄГИПЕТСЬКІ ВПЛИВИ В АРХІТЕКТУРІ ТА ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ АР-ДЕКО

Студ. Д. Є. Охріменко, гр. БДі 1-17
Науковий керівник д. мист., проф. Р. Д. Михайлова
Київський національний університет технологій та дизайну

Значне місце у світовій матеріальній і духовній спадщині належить художній культурі Давнього Єгипту. Завдяки науці єгиптології, яка виникла у першій чверті XIX ст. світ з постійною періодичністю вражають все нові і нові відкриття, пов'язані з історією та мистецтвом Єгипту. У 1922 р. сенсацією стало відкриття англійського археолога Говарда Картера у Долині Царів в районі Луксору гробниці фараона Тутанхамона. Розкопки гробниці не тільки підняли хвилю нових наукових досліджень Єгипту, а й надихнули архітекторів та митців на нові оригінальні творіння. Адже художня культура Єгипту, яка виникла і сформувалася понад чотири тисячоліття тому у Північній Африці в долині Нілу, створила унікальну кам'яну архітектуру, монументальну скульптуру та живопис, витончене декоративно-прикладне мистецтво, представлене виробами з каменю, глини, скла, дерева, кістки, металу. Впливи матеріальної та художньої культури Єгипту вбачають в стилі класицизму доби імператора Наполеона, в стилі модерн, у низці сучасних стилістичних напрямів.

Метою даної роботи є виявлення впливів художньої культури Давнього Єгипту в стилістиці ар-деко, що є однією із провідних у мистецтві XX ст.

Об'єктом вивчення є матеріальна і художня спадщина Давнього Єгипту та її вплив на формування стилів дизайну, зокрема, ар-деко, **предметом** – давньоєгипетські запозичення у стилістиці ар-деко.

Результати дослідження. Традиції єгипетського мистецтва, основані на суворому каноні, якого єгипетські митці дотримувалися впродовж чотирьох тисячоліть, були сприйняті наступними цивілізаціями через колекції та накопичені наукові дані. Відмінними рисами єгипетської художньої культури вважають дотримання строгої закономірності математичних розрахунків у побудованні архітектурних планів та образотворчих композицій, тяжіння матеріальних та мистецьких витворів до геометричних форм, поєднання реалізму, міфології та культової символіки у образному змісті творів, етнічне забарвлення орнаментальної системи, багатой на різноманітні зображення фантастичних й реальних істот, природні форми, а також астральні, фауністичні, зооморфні та антропоморфні елементи. Витончені взірці скульптури та живопису, ієрогліфічних зображень, як артефакти Єгипту, стали основою для стилізацій у течії ар-деко (французькою *art déco* – «декоративне мистецтво») стилю модерн, що поширилася в архітектурі, образотворчому та декоративному мистецтві у першій чверті XX ст. Течія ар-деко виявила себе спочатку у Франції (1920-ті рр.), а згодом в інших країнах Європи (1930–1940 рр.). У США, Нідерландах, Франції, стилістика ар-деко розвинулася в бік функціоналізму, а у державах з тоталітарним режимом – у Німеччині Третього Рейху та СРСР – набула якостей «нового ампіру».

Еклектична у своїй основі, стилістика ар-деко, є похідною від модерну та неокласицизму. Як стилістична течія, ар-деко увібрала риси кубізму, конструктивізму, футуризму, освоївши екзотику Китаю, Японії, Індії, Персії, майя, древнього Єгипту. Зокрема, з Єгиптом її поєднувала сувора закономірність побудовань, етнічна орієнтація, орнаментальність, витончена розкіш. Відтак на початку XX ст. «єгипетський стиль», відображений крізь призму стилю модерн, знайшов утілення в будівництві різноманітних за призначенням об'єктів: кінотеатрів, коледжів, бібліотек, музеїв, заводів, фабрик, тюрем, синагог, масонських лож, які поєднували суворі масивні, монументальні форми, позначені оригінальністю чіткої підгеометричної структури. В таких підходах дослідники вбачають, зокрема, впливи архітектури єгипетських пірамід, які відомий німецький вчений Е.Кон-Вінер охарактеризував як «наймонументальнішу споруду архітектури взагалі». Саме «повне

**Сучасні матеріали і технології виробництва виробів
широкого вжитку та спеціального призначення**

Комп'ютерний дизайн інтер'єру і меблів

оволодіння конструктивними і декоративними можливостями каменю», а також «гармонійне поєднання архітектури, скульптури і рельєфу, розробка ряду чудових прийомів і мотивів декорування споруд», які відзначала дослідниця-єгиптолог М.Е.Матьє, вплинули на втілення багатьох творчих задумів, що отримали форми ар-деко. Зокрема, у такому стилі з використанням впізнаваних образів давнього Єгипту створено знамениту споруду «Крайслер-білдінг» в Нью-Йорку, автором якої є архітектор Вільям ван Аллен. Збудована у 1930 р., «Крайслер-білдінг» має 38-метровий сталевий шпиль, сім склепінь даху, фасадні скульптури у вигляді емблеми автогіганту, декор у вигляді соколів-горгуйлів, розташованих по периметру, трикутні вікна, що розходяться наче сонячні промені доверху.

Суттєві впливи здійснила культура Єгипту і на інтер'єр ХХ ст. Зважаючи на те, що саме у давньому Єгипті був винайдений стілець зі спинкою, який став прототипом усіх наступних форм стільців, та ліжка, яке єгиптяни створили вперше в історії, будь-який сучасний інтер'єр наслідує єгипетській традиції.

Інтер'єр в стилі ар-деко має певні особливості. Його характеризували досить яскраві кольори, які утворювало поєднання білого з чорним, золотим, золотисто-брунатним та украплення червоного, зеленого, синього (на відміну від полутонів жовтуватого, сірого, блакитного, лілового в інтер'єрі ар-нуво). Такому інтер'єру були притаманні ефектні орнаменти, основу яких складали прямі геометричні, часто ламані лінії, багатогранники, ступінчасті завершення, своєрідні об'ємні криві. В інтер'єрі ар-деко використовували коштовні матеріали – слонову кістку, крокодилову шкіру, емалі, кришталі; сріблясті або золотисті метали – алюміній, латунь, срібло, неіржавіючу сталь; дерево коштовних порід – червоне та чорне, бразильський палісандр, кавказький дуб, перський горіх, норвезьку березу. Інтер'єр ар-деко – вишуканий і розкішний.

Найвідомішим дизайнером інтер'єрів та меблів ар-деко вважають Жака-Еміля Рульманна (1879–1933), який працював у Парижі – провідному на той час центрі стилю ар-деко. Його меблі та інтер'єри, позначені чіткими лаконічними формами, несуть у собі елементи єгипетського стилю. Так само єгипетський вплив вбачають у роботах Жана-Жака Рато, у продукції компанії «Süe et Mare», на ширмах англійки Айлін Грей, у кованих виробих з металу Едгара Брандта, у виробих з металу та емалі швейцарця Жана Дюнаана (1877–1942), у виробих зі скла француза Рене Лаліка (1860–1945) та Моріса Маріно.

Внаслідок відкриття гробниці Тутанхамона у 1922 р. єгипетські пам'ятки вплинули на моду: в ідеалі жіночої краси з'явилися тонкі стрункі силуети, що нагадували єгипетських красунь, увічнених в стародавньому стінописі. Жінки, зокрема представниці клубного життя – флапперши – почали робити короткі стижки з гострими кутами «під єгиптянок» та вбиратися у лаконічні облягаючі сукні.

Золота посмертна маска Тутанхамона стала відомою художньою деталлю багатьох виробів ювелірного мистецтва. Єгипетський стиль вплинув на дизайн ювелірних виробів та годинників фірми «Cartier». У єгипетському стилі цією фірмою була запущена окрема лінія прикрас – підвіски з пластин нефриту в рубінах та алмазах, скарабей з димчастого кварцю з крилами із блакитного фаянсу та інші.

Висновок: мистецтво Стародавнього Єгипту, що є важливою віхою розвитку художньої культури людства, стало невичерпним джерелом творчих ідей стилістики ар-деко. Воно було і залишається взірцем високого мистецтва для сучасного дизайну.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, художня культура Давнього Єгипту, стиль модерн, стилістична течія ар-деко, матеріальна та художня культура.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Матьє М.Э. Искусство Древнего Египта. – М., 1970.
2. Design, Politics and Commerce. International Exhibitions 1851–1951 [Електронний ресурс] <http://special.lib.gla.ac.uk/teach/century/artdeco.html>